

Lis

Lis należy do rodziny psów. Nogi (stawki) ma cienkie, krótkie, tułów długi, ogon (kita) ma długi i puszysty, pysk długi i w kształcie z czarnym wietrzniakiem i wąsami, oczy skośne, uszy krótkie stojące na boki. Futro lisa jest kasztanowo brązowe lub kasztanowo-żółte. Dolna część pyszczki, podgardle, pierś, podbrzusze, wewnętrzna strona nóg - biała, a koniec ogona (kwiat) - biały lub czarny. Podgardle, pierś i podbrzusze u niektórych odmian są popielate lub czarne. Zewnętrzna strona uszu oraz dolna część stawek - czarne. Futro ma włos dwójaki: przewodni - długi, błyszczący oraz gęsty, krótki puch. Przeciętna długość lisa mierzona razem z kitą wynosi około 115 cm (95 - 135), w tym kita ma około 40 - 50 cm. Wysokość około 35 cm (35 - 40), masa około 7 kg (4 - 8 kg).

Lisy żyją zarówno w lesie, jak i w polu. W lesie lisy wybierają miejsca suche (wzniesienia), nawet piaszczyste, zarówno te gęsto krzewami i młódnikami. W polu mają ostoję w krzakach i zarostach (tarnina) lub jarach dziko zarosłych, czasem nawet w zboju lub na odsłoniętych wzgórzach. W miejscach swoich ostoj lisy kopią rozległe nory (nawet 20 - 30 m długie) często z kilkoma wlotami. W rodzaju nory znajduje się komora (większe pomieszczenie), gdzie lisy odbywają cieczkę i szuka się w niej. Nora ma wiele bocznych korytarzy. Lisy mają zwykle kilka nor, przy czym jedna stanowi ich stałe siedzisko, a inne dają im tylko chwilowe schronienie w niebezpiecznym terenie lub w czasie niepogody. Lis jest leniwy w kopaniu nor i dlatego często korzysta z nor borsuczych, a nawet zamieszkuje z nimi razem (czasami wypędza borsuka).

Lis jest mięsożerny. Główne jego pożywienie stanowi myszy, ale zjada także ślimaki, jaszczurki, ryby, raki, ptaki, jaja ptasie, króliki, zające, a nawet kołosa. Nie gardzi również padliną. Ponadto zjada jagody i owoce (gruszki, jabłka) oraz ślimaki, dżdżownice i larwy chrząszczy.

Lis pełni w lesie funkcje sanitarne (sanitariusz). Spośród zwierzęcy łownej chwytą bowiem przede wszystkim sztuki chore i słabe. Lisica w okresie karmienia młodych wyrządza duże szkody wśród zdrowej zwierzyny, głównie młodzieży. Lis łowi zasadniczo w nocy. Jeżeli jednak nie spodziewa się niebezpieczeństwa, to rozpoczyna polowanie nawet już od południa lub nieco wcześniej (zwłaszcza w zimie, ponieważ trudniej mu jest zdobyć je). Największe szkody robi lisy w lecie, kiedy to stare muszki dostarczają im młodym. Wtedy zakradają się nawet do zabudowań gospodarczych, aby zdobyć drób lub złapać oddalony od zabudowań kur itp. Lis swój zdobycz upolowaną lub znalezione padła "zarzyna" podobnie jak ryś, odgryzać najpierw łeb. Po nasyceniu się niektóre kawałki mięsa zakopuje "na zapas" i w późniejszym czasie wraca do tego miejsca.

Kiedy jest rozmnożenie lisów ?

Ciecinka lisów odbywa się w styczniu i lutym. Liszka przygotowuje się do ciecarki już w grudniu zaznaczając swój rejon ładami zapachowymi (odchody, mocz i wydzielina z gruczołów ogona) na pniach lub kamieniach. Wypędza z tego rejonu inne liszki i młode lisy. W tym okresie kilka nieraz psów lata za sukami, gryząc się między sobą. Sam akt kopulacji trwa nie więcej niż w norze, gdzie zbiera się nawet kilka psów. Ma on przebieg podobny jak u psów domowych; szczepienie trwa ok. 20 min. Po okresie ciecarki psy odchodzą od liszki.

Liszka pomija po 7 1/2 tygodniach (51-53 dni), tj. w kwietniu - maju, 4-7 szczeniąt, czasami nawet więcej (do 12 sztuk). Szczeniata rodzą się ślepe i dopiero po 14 dniach otwierają oczy. Suka jest bardzo troskliwą matką i przez pierwsze dni po oszczeniu się wcale nie wychodzi z nory. Potem wychodzi tylko późnym wieczorem dla zdobycia mięsa. Pies jest dbałym ojcem i znosi młodym. W 4-6 tygodniu młode zaczynają wychodzić z nory dla wygrzewania się na słońcu lub zabawy. Młode w ciągu pierwszego miesiąca żyją tylko mlekiem matki. W drugim miesiącu matka znosi im myszy, ptactwo i drobne zwierzęta, uczy je jeść mięso. Przynosi także często jeszcze zdobycz, uczy je polowania. W końcu lipca liszka razem z młodymi przenosi się z nory w pole, głównie w zboju albo trzciny i zarost, i tam zaprawia je w samodzielnym zdobywaniu pożywienia. Młode (niedoliski) w późnej jesieni opuszczają rodziców i zaczynają samodzielny żywot. Lis żyje do 15 lat.

Jaki jest tryb życia lisa ?

Lis prowadzi życie bardzo ruchliwe. W zasadzie wieszczę zdobyć kręcąc się w poszukiwaniu mięsa (myszkuje). W norze siedzi tylko wtedy, gdy wypoczywa oraz podczas deszczu, silnego i mroźnego wiatru, zawięsniejszej, opadania liści w jesieni, letnich upałów oraz w okresie ciecarki. Chroni się także do niej wyczuwając nadejście burzy, w razie niebezpieczeństwa lub błądząc niepokojony przez zbieraczy grzybów i jagód. W pogodny dzień lis wypoczywa na powierzchni ziemi, wśród krzaków, wysokich traw lub kamionek. W zdobywaniu mięsa jest bardzo wytrwały i czujny. Długo wysiada przy mysiej norze, a pisk myszy słyszy nawet z dużej odległości.

Lis poluje w dwójaki sposób: cichym podchodzeniem lub na czaty. W pogoda zdrową zwierzynę na ogół się nie udaje.

Lis jest bardzo ostrożny i nawet pewnie zdobycz porzuci, jeżeli dostrzeże jakie niebezpieczeństwo dla siebie. Ma nadzwyczaj dobry słuch i wzrok. Nawet z odległości kilkuset metrów złapie odwiatr człowieka lub zwierzyny (wyłonej padliny). Wzrok ma raczej słaby, dostrzega przede wszystkim przedmioty ruchome (podobnie jak zające). Lis chodzi zwykle wolno (sznuruje), w szcześnie z nisko opuszczonym łbem. Od czasu do czasu tylko rozgląda się, umie jednak biegać szybko (dyndowa) i zwracanie kluczy wśród krzaków. Stara się chodzić stale w ukryciu i osłonie zarówno w lesie (od gęstwy do gęstwy) jak i w polu, korzystając z rowów, bruzd, krzaków, wysokich traw, upraw i innych osłon.

Trop lisa przypomina trop małego psa, jest jednak bardziej wydłużony i węższy, pazury dłuższe i wyraźniejsze. Odcisk łapy przedniej ma wymiary około 5-6x7-8, tylnej około 4-5x6-7 cm. Trop lisa jest tak charakterystyczny, że kto go raz zobaczył nie pomyli się już nigdy. Gdy lis biegnie truchtem pozostawia prawie idealnie prostą linię tropów i mówi się, że sznuruje, pozostawia trop podobny do zajęczego, w galopie nieregularny.

Zimą, przyspieszając po wiejnym opadzie nie widać ślad wlezionej kity. W okresie godowym za jednym tropem sukimo na zobaczy tropy kilku podążających za nim samców.

Kość lisa ma kształt podługnych wałeczków, zaokrąglonych na jednym końcu o średnicy ok. 1,5-2 cm i długości 5-6 cm. Latem odchody lisa zawierają pestki czereśni lub wiśni.

Jakie głosy wydaje lis ?

Lis szczeka podobnie jak pies, ale głosem krótkim o wyższej tonacji. Szczekanie słyszy się najczęściej w okresie cieczeni. Głosem tym przywołują się liszka i pies. Również szczekaniem liszka ostrzega młode przed niebezpieczeństwem. Lis szczeka także podczas walki między sobą lub z psem domowym. Lis także mruczy, przy zabawie oraz przed atakiem w walce.

Słowniczek

Cieczen - gody lisów

Dynda - sposób poruszania się lisa

Fiołek - zapachowy gruczoł w okolicach ogona

Kwiat - kłosa włosów na końcu kity

Krzyżak - ciemna odmiana ubarwienia lisa

Liszka - samica lisa

Myszkowanie - poszukiwanie zdobyczy

Niedolisek - młody lis

Okno - otwór wejściowy lub wentylacyjny lisiej nory

Pies - samiec lisa

Przechera - o szcwanym i przebiegłym lisie

Sadzenie - bardzo szybki bieg lisa

Stawki - nogi lisa

Suka - samica lisa

Sznurowanie - poruszanie się podczas, którego lis ustawia stawki w linii, tworząc na nim sznurerek tropów

Szczek - odgłos wydawany przez lisy

Wglarz - bardzo ciemna odmiana ubarwienia lisiego

Wietrznik - lisi nos

Włóczka - cięgnięcie przynęty w celu zwabienia lisa